

آموزش حسابداری؛

سنگ زیربنای توسعه پایدار

گفتگو با

آقای نظام‌الدین ملک‌آرایی

حسابدار رسمی

سپاس

سپاسگزاریم که دعوت مجله را پذیرفتید. حضور شما که از بنیان‌گذاران مرکز آموزش و تحقیقات حسابداری و حسابرسی سازمان حسابرسی و پایه‌گذار مجله حسابرس بودید، در این گفتگو بسیار مغتنم است.

آموزش حسابداری و نقش آن در ارتقای دانش و مهارت حسابداران حرفه‌ای و آماده‌سازی حسابداران شایسته و متعهد برای ارائه خدمات حرفه‌ای از دغدغه‌های مهم جامعه حرفه‌ای و ذینفعان گزارشگری مالی کشور است. دیدگاه جنابعالی، که تجربه طولانی و موفق در حوزه آموزش حسابداری داشته‌اید، برای کسانی که در پی یافتن پاسخها و راهکارهای مناسب هستند، کمک ارزشمندی است.

به شما خوش آمد می‌گوییم و درخواست می‌کنیم ابتدا تحلیلی کلی از وضعیت موجود آموزش دانشگاهی و حرفه‌ای کشور و فاصله احتمالی آن از وضعیت مورد انتظار، ارائه فرمایید.

مشکلهای احتمالی کشور پیوند جدی ندارد. این مشکل، در دیگر رشته‌های تحصیلی مانند پزشکی وجود ندارد، زیرا یک دانشجوی پزشکی در طول دوره تحصیل، جنبه‌های عملی رشته خود را با کار در بیمارستان، آزمایشگاه و اتاق عمل فرا می‌گیرد.

برای آن‌که آموزش حسابداری از اثربخشی و کارایی مناسبی برخوردار باشد، انجمن‌های حرفه‌ای وظیفه دارند به منظور تربیت نیروی انسانی متناسب با نیازهای کشور و آشنا به محیط کسب‌وکار، با تبادل نظر و همکاری با دانشگاه‌ها، ارتباط با مؤسسه‌های آموزشی حرفه‌ای در کشورها پیشرفته، انجام تحقیقات تخصصی و حرفه‌ای به منظور تهیه مطالب محتوای آموزشی برای آموزش‌دهندگان و آموزش‌گیرندگان، همچنین انتشار نشریه‌های تخصصی و حرفه‌ای، برگزاری کارگاه‌های آموزشی و همایش‌های علمی و حرفه‌ای، امکانات لازم را برای برطرف کردن این نقیصه فراهم کنند و توان کشور را در سازماندهی نیروی انسانی برای تأمین هدفهای راهبردی فعلی و آینده افزایش دهند. بدیهی است که تدوین استانداردهای حسابداری و حسابرسی رسا و روان، متناسب با اوضاع و احوال و شرایط و مناسبات حقوقی حاکم بر کشور به وسیله سازمان حسابرسی و سازمان بورس و اوراق بهادار نیز نقش کلیدی در اثربخشی و کارایی آموزش حرفه‌ای دارد.

نتیجه‌گیری

به نظر شما مهمترین عامل شکست دانش‌آموختگان رشته حسابداری در کسب‌وکار چیست؟

ملک‌آرایی

شاید مهمترین عامل، توانایی نداشتن در تحلیل اطلاعات مالی باشد. دانش‌آموختگان رشته حسابداری، در فرایند کسب‌وکار، با پرسشهایی از سوی صاحبکاران مواجه می‌شوند که گاهی قادر به پاسخ‌دادن به آنها نیستند. نیازهای کسب‌وکار به سرعت در تغییر است و دانش‌آموختگان رشته حسابداری باید با شرکت مستمر در دوره‌های تخصصی و حرفه‌ای حسابداری و رشته‌های مرتبط مانند مدیریت، اقتصاد و بازاریابی، با علوم و اصول حاکم بر تجارت و کسب‌وکار آشنایی پیدا کنند تا بتوانند با تغییرهایی که در نقش و وظیفه آنان پدید می‌آید، مقابله کنند و آینده به آنان آسیب نرساند.

ملک‌آرایی

در ابتدای سخن، از شما و همه کسانی که در گذشته به شکل‌گیری و گسترش آموزش دانشگاهی و حرفه‌ای یاری رسانیده‌اند، صمیمانه سپاسگزاری می‌کنم.

سنگ زیربنای توسعه پایدار در هر جامعه، انسان سالم و متخصص و متعهد است. از اینرو، آموزش‌های تخصصی همراه با دیگر آموزش‌هایی که برای توسعه نیروی انسانی ارائه می‌شود، به فرایند توسعه پایدار در کشور کمک می‌کند. برای آن‌که فرایند آموزش مؤثر و اثربخش باشد، باید در روشهای سنتی دانش‌اندوزی بازنگری شود و در صورت امکان روشهای دانش‌پژوهی و فناوری‌های مدرن جایگزین آنها شود. با این توضیح، توسعه نیروی انسانی افزون‌بر آموزش صحیح و مستمر، نیازمند دانشجوی خواهان، معلم توانا، و امکانات آموزشی مناسب است، که ما در هر سه زمینه کمبود داریم.

اگرچه آموزش حسابداری در ایران توانسته است در بازه زمانی معین، بخشی از مسیر پیشرفت ممکن را بیماید، اما به نظر می‌رسد با وضعیت مطلوب و نیازهای واقعی کسب‌وکار و خواسته‌های ذینفعان گزارشگری مالی، فاصله زیادی دارد و دانش‌آموختگان حسابداری قادر نیستند انتظاراتی را که از آنان در محیط‌های واقعی کسب‌وکار وجود دارد به طور کامل رفع کنند؛ در این گفتگو، به یافتن پاسخها و راهکارهای مناسب برای رفع آنها خواهیم پرداخت.

نتیجه‌گیری

به طور مشخص، نقش و وظیفه مراجع مختلف، از جمله دانشگاه‌ها، مراجع حرفه‌ای، و سازمان بورس و اوراق بهادار در آموزش حسابداری و آماده‌سازی حسابداران برای ارائه خدمات حسابداری چیست و چه باید کرد؟

ملک‌آرایی

حسابداری، مانند رشته‌های فنی و پزشکی، ترکیبی از جنبه‌های نظری و عملی است. یعنی، تئوری و عمل در آن مکمل یکدیگرند، که در امر آموزش حسابداری باید به هر دو جنبه توجه شود. در غیر این صورت، قادر به تربیت نیروی انسانی واجد شرایط برای توسعه پایدار در کشور نخواهیم بود. به نظر می‌رسد مشکل مهمی که در آموزش حسابداری دانشگاهی وجود دارد این است که با نیازهای واقعی محیط‌های کاری و

و حسابرسی و رشته‌های پیرامونی بود. به‌نظرم سازمان حسابرسی مرجع بسیار مهمی است که می‌تواند انتشار کتابهای حسابداری و حسابرسی سودمند و مؤثر را در کشور سازماندهی و مدیریت کند. اما در مورد این‌که چه رویکردی در این ارتباط باید دنبال شود، پاسخ من از باب وصیت نه نصیحت، به آقای سهیلی‌پور که زحمتهای زیادی در سازمان حسابرسی کشیده‌اند، این است که با احیای و تقویت مرکز آموزش و تحقیقات حسابداری و حسابرسی سازمان و هدایت تمام انتشارات سازمان حسابرسی به این مرکز، مانع آشفتگی در انتشار کتابهای حسابداری و حسابرسی در سازمان حسابرسی و کشور شوند.

سازمان

برای ارتقای امر آموزش افزون‌بر تأمین منابع آموزشی سودمند به چه عوامل دیگری باید توجه شود؟

ملک‌آرایی

برای آن‌که فرایند آموزشی درست به اجرا درآید به پنج عامل دیگر نیز باید توجه جدی شود:

• **آموزش دهنده:** بسیار مهم است که آموزش دهنده از دانش و تجربه عملی کافی برای ارائه آموزش برخوردار باشد تا کیفیت آموزش ارتقا پیدا کند. چطور می‌توان انتظار داشت کسی که حتی یک بار دفاتر روزنامه و کل را ننوشته یا بهای تمام‌شده محصولها و خدماتها را محاسبه نکرده است، بتواند اسلوب تحریر دفاتر حسابداری و نحوه محاسبه بهای تمام‌شده را به دانشجوی بیاموزد. به بیان دیگر، کسی که خود رانندگی نمی‌داند چگونه می‌تواند به دیگری رانندگی یاد دهد.

سازمان

بی‌گمان منابع آموزش حسابداری سهم مهمی در شایستگی حسابداران حرفه‌ای تازه‌کار یا قدیمی دارد. برای مدت زمان طولانی، این وظیفه به دوش مرکز آموزش و تحقیقات حسابداری و حسابرسی سازمان حسابرسی بود که مسئولیت آن را به عهده داشتید. اکنون به‌نظر می‌رسد مؤلفان و پژوهشگران کشور به کمک ناشران مختلف دانشگاهی یا تجاری، در این زمینه بسیار فعالند و از این طریق منابع زیادی منتشر و عرضه می‌شود. اثربخشی منابع آموزش حسابداری در دسترس را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ برای تأمین نیازهای حسابداران حرفه‌ای تازه‌کار و یا باتجربه، به منابع سودمند و مؤثر، چه رویکردی باید دنبال شود؟

ملک‌آرایی

برای آن‌که فرایند آموزش از لحاظ کیفی ارتقا پیدا کند، یکی از عوامل اصلی، محتوای منابع آموزشی است که باید متناسب با سواد و درجه علمی مخاطبان باشد. طبیعی است که اگر سازمان حسابرسی و جامعه حسابداران رسمی که وظیفه ذاتی آنها اعتلای حرفه حسابداری و حسابرسی در کشور است در این زمینه فعال نباشند، حیطه فعالیت ناشران تجاری گسترش می‌یابد. مرکز آموزش و تحقیقات حسابداری و حسابرسی در مؤسسه حسابرسی سازمان صنایع ملی و سازمان حسابرسی هم با این نیت تشکیل شد و قرار بود مازاد سود ناشی از فعالیت حسابرسی سازمان حسابرسی به این امر تخصیص یابد که نتیجه آن انتشار بیش از ۱۵۰ کتاب مرجع در زمینه حسابداری

بیا بید

دانش و

صلاحیت حرفه‌ای

خویش را

روزآمد کنیم و

سفرمان را

اخلاق‌گرایانه و

ایثارگرانه

ادامه دهیم

سنگ زیربنای

توسعه پایدار

در هر جامعه

انسان سالم

و

متخصص

و

متعهد است

ملک‌آرایی

کارآموزی، یک اصل انکارناپذیر برای حسابدار شدن است. این نقیصه در کشورهای پیشرفته تا حدودی با انتشار مجموعه‌ای کامل از یک کتاب، که افزون بر موضوعهای نظری، دارای بخش پروژه‌های عملی است، تا حدودی مرتفع شده است. یعنی، دانشجویان حسابداری ضمن آن‌که مباحث نظری حسابداری را می‌آموزند، با فرمها و دفاتر حسابداری آشنا می‌شوند. در واقع، این روش، عمل را به داخل کلاس می‌آورد.

سازمان

تحولهای محیط کسب‌وکار، دانش و مهارتهای جدیدی برای ارائه خدمات حسابداری طلب می‌کند. حسابداران شاغل نیز به بازآموزی و اصلاح توسعه حرفه‌ای نیازمندند. در جامعه حسابداری کشور به این نیاز چگونه پاسخ داده شده است؟ آیا اطمینان کافی وجود دارد که دانش و مهارت حسابداران حرفه‌ای به‌روز است؟

ملک‌آرایی

یکی از ویژگیهای حرفه حسابداری، پذیرش مسئولیت در قبال جامعه است و لازمه آن، فراهم آوردن اطلاعاتی است که معتبر و از بالاترین کیفیت برخوردار باشد. با وجود مشارکت عمده‌ای که حسابداران در راستای مسئولیتهای حرفه‌ای خود داشته‌اند، باز هم کارهای زیادی هست که باید انجام دهند. عمیقاً مطمئنم که تغییرهای آینده، چالشهای جدیدی را برای حرفه حسابداری در پی خواهد داشت که دانش و صلاحیت حرفه‌ای ما را برای رویارویی با آنها به‌آزمون خواهد گذاشت. مارکوس اوریلیوس (Marcus Aurelius)

• **گیرنده آموزش:** این مهم است که بدانیم مخاطب ما در آموزش چه اشخاصی هستند تا بر مبنای مخاطب‌شناسی صحیح، بتوانیم به‌درستی آموزش دهیم.

• **وسایل یا امکانات آموزشی:** که پیام آموزشی را به آموزش‌گیرنده منتقل می‌کند. استفاده از وسایل و امکانات آموزشی مناسب و مرغوب می‌تواند کیفیت کار آموزشی را بالا ببرد.

• **محتوای آموزشی:** متن پیام آموزشی باید متناسب با سواد و درجه‌های علمی مخاطبان باشد. اطلاعاتی که در آموزش حرفه‌ای گنجانده می‌شود بی‌گمان باید با محتوای آموزش دانشگاه تفاوت داشته باشد.

• **ارزیابی مداوم برنامه‌های آموزشی:** موضوع مهمی است که در امر آموزش باید به آن توجه شود. بازخورد بررسی میزان تأثیرگذاری کیفیت برنامه‌های آموزشی در آموزش‌گیرندگان است که به‌منظور رفع نقاط ضعف و بهبود امر آموزش صورت می‌گیرد.

با این توضیح، آموزش افزون بر منابع آموزشی سودمند، نیازمند دانشجوی خواهان، معلم توانا، و امکانات آموزش کافی است. ارزیابی برنامه‌های آموزشی در ایران نشان می‌دهد که ابتدا، ما در هر سه زمینه کمبود داریم؛ دوم، آموزش حسابداری با نیازهای واقعی جامعه فاصله دارد؛ و سوم، بیشتر دانش‌آموختگان حسابداری فاقد کارآموزی و تجربه هستند.

سازمان

حال که امکان کارآموزی برای بسیاری از حسابداران در ایران وجود ندارد، این نقیصه را چگونه می‌توان برطرف کرد؟

گفتگوی بعدی موکول می‌کنیم. اما باید به‌طور خلاصه عرض کنم که مخاطره‌های زیادی جامعه حسابداران رسمی را از درون و بیرون تهدید می‌کند که حل آنها نیازمند ایستادگی و تدبیر، تعقل در عمل، و شجاعت و جرأت است. اما در هر حال، نقطه آغازین کوشش برای صیانت از جایگاه قانونی جامعه حسابداران رسمی، از درون به بیرون است.

سازمان

خواهشمندیم دیدگاه خودتان را درباره ضرورت بازنگری در نظام آموزش حسابداری و حسابرسی در پاسخ به نیازهای حرفه در سطح بین‌المللی توضیح دهید و راهکارهای رسیدن به وضع مطلوب را پیشنهاد کنید.

ملک‌آرایی

به‌نظرم تجدیدنظر در ساختار نظام آموزشی کشور و منطبق ساختن آن با شیوه‌های رایج در کشورهای پیشرفته، یعنی از دانش‌اندوزی به دانش‌پژوهی، ضروری است.

شاید تشکیل کارگروهی با عنوان «کمیسیون تغییر شیوه آموزش حسابداری در ایران»، شامل نمایندگان وزارت علوم و وزارت آموزش و پرورش، استادان رشته حسابداری، نمایندگان سازمان حسابرسی، جوامع حرفه‌ای، سازمان امور مالیاتی، سازمان بورس و اوراق بهادار، و همچنین اشخاص صاحب‌نظر، بتواند به بهبود شیوه یادگیری حسابداری در ایران کمک کند.

یادگرفتن شیوه یادگیری، حسابداران را برای آن‌که به استقبال آینده بروند، مجهز و مسلح می‌کند.

سازمان

همان‌گونه که از جنابعالی انتظار می‌رفت، به پرسشهای مجله با روشنی و صراحت پاسخ دادید. امیدواریم دیدگاه شما در امر بسیار مهم آموزش حسابداری مورد توجه مراجع مرتبط قرار گیرد. از شما برای همراهی در این گفتگو بسیار سپاسگزاریم.

در گذشته دور نوشته است هیچگاه به آینده اجازه ندهید شما را مضطرب کند و به شما آسیب برساند.

حسابداران نیز همانند بسیاری از اشخاص دیگر، نیاز دارند بدانند که چگونه باید آموزش خود را استمرار بخشند تا بتوانند با تغییرهایی که در نقش و وظیفه آنان پدید می‌آید، بهترین شیوه عمل را انتخاب کنند و ارائه‌دهنده کامل راهکارها و راه‌حلهای تجاری باشند.

پس بیایید دانش و صلاحیت حرفه‌ای خویش را روزآمد کنیم و سفرمان را اخلاق‌گرایانه و ایثارگرانه ادامه دهیم تا بتوانیم خویش را با تغییر و پیشرفت همساز کنیم و بر اعتماد عمومی نسبت به حرفه حسابداری بیافزاییم. بیایید دیگر به خاطرات بد جوانان نیافزاییم، وگرنه ما را به‌دلیل تغییر ندادنهای به‌موقع روش‌هایمان، هرگز نخواهند بخشید.

سازمان

شما برای مدت ۶ سال در نقش دبیر کل جامعه حسابداران رسمی ایران فعالیت داشتید. ارزیابی شما از نظام پذیرش و گزینش حسابداران رسمی و محتوای امتحان چیست؟ نظام و روش کنونی در رسالت خود برای معرفی حسابدارانی با دانش، ماهر، و متعهد مورد انتظار عموم موفق بوده است؟ به‌نظر شما چه نظام یا رویکردی ممکن است نتیجه‌های بهتر و مؤثرتری داشته باشد؟

ملک‌آرایی

تمام امور مربوط به پذیرش و گزینش حسابداران رسمی، طبق قانون به‌وسیله هیئت تشخیص مستقر در وزارت امور اقتصادی و دارایی انجام می‌گیرد که من با آن موافق نیستم. اگرچه تعدادی از حسابداران رسمی در هیئت یادشده عضویت دارند، اما به‌نظر می‌رسد اگر امر پذیرش و گزینش حسابداران رسمی، دستکم به‌طور مشترک با همکاری و مسئولیت وزارت امور اقتصادی و دارایی و جامعه حسابداران رسمی انجام می‌گرفت، نتیجه بهتر و مطلوب‌تری به‌دست می‌داد.

اما پاسخ به نکته‌هایی که در ارتباط با جامعه حسابداران رسمی مطرح فرمودید به فرصت بیشتری نیاز دارد که به